

Molier

(Jean Baptiste Poquelin, 1622 – 1673)

1. Kultura „wielkiego wieku”, klasycyzm francuski

1.1. okres panowania Ludwika XIV (1638-1715) – aż 72 lata!; wiek wojen, odkryć geograficznych, francuskiej ekspansji kolonialnej i potęgi politycznej Francji.

1.2. królewskie akademie: malarstwa i rzeźby (1648), napisów i literatury (1663), nauk (1666), architektury (1671), muzyki (1672).

1.3. artyści – ulubieńcy króla: André Le Nôtre, Jean-Baptiste Lully, Molier

1.4. potęga muzyki: Jean-Baptiste Lully i jego uczniowie; Marc-Antoine Charpentier; muzyka taneczna i balet.

1.5. Wielkie inwestycje królewskie: Wersal, Kościół Inwalidów w Paryżu, Plac Vendome).

Królewski Balet Nocy. Ludwik XIV w roli Słońca.

2. Życie Moliera

2.1. rodem – paryski mieszczanin, syn handlarza tekstyliami, „królewskiego tapicera” czyli dostawcy obić do królewskich rezydencji; z teatrem zetknął się po raz pierwszy za sprawą dziadka;

2.2. wychowanek jezuickiego College de Clermont, gdzie uzyskał solidne wykształcenie klasyczne;

2.3. wykształcenie wyższe – prawo – uzyskał na uniwersytecie w Orleanie, miał nawet prawo do wykonywania zawodu adwokata, ale nigdy go nie wykonywał; odziedziczył za to po ojcu tytuł „królewskiego tapicera”;

2.4. jako dwudziestojednoletni młodzieniec, wchodzi w spółkę z Madeleine Béjart (1643) i zainwestowawszy spadek po matce zakłada L’IllustreThéâtre, który bankrutuje (1645), po czym Molier trafia do więzienia za długi;

2.5. nie zrażony niepowodzeniem zakłada nową trupę teatralną i przez trzynaście lat, nie bez powodzenia, występuje na prowincji z repertuarem głównie rozrywkowym, sam zaczyna próby wzbogacania jego repertuaru własnymi sztukami; nawiązał znajomość z cenionym tragikiem Pierrem Corneillem, który polecił go uwadze młodszego brata króla, Filipa Orleańskiego, potem sam będzie jeszcze wspierał w początkach Jeana Racine'a, w początkach jego kariery;

2.6. przełom w jego karierze przyniosła sztuka „Pocieszne wykwintnisie” (1659); który sprawił, że Molierem zainteresował się Ludwik XIV.

2.7. nieudane małżeństwo z Armandą Bėjart (1662);

2.8. w 1664 – rozpoczyna się tzw. wojna o „Świętoszka”; sztukę potępił arcybiskup Paryża i na pięć lat zdjęto ją ze sceny; podkopało to zdrowie Moliera, ale do pewnego czasu nie przeszkadzało mu to w pracy aktora, ani w organizowaniu królewskich rozrywek; niemniej zepsuło mu to opinię.

2.9. ostatnie lata Moliera (1669-1673) upłynęły pod znakiem intensywnej twórczości; stworzył m.in. kilka komedii będących arcydziełami;

2.10. zmarł podczas przedstawienia komedii „Chory z urojenia”; początkowo odmówiono mu katolickiego pogrzebu, po interwencji króla pogrzebano go na cmentarzu poza murami ówczesnego Paryża, obecnie jego grób znajduje się na cmentarzu Père-Lachaise.

2.11. jego zespół aktorski, kierowany przez wdowę po nim, przetrwał i po połączeniu z Théâtre du Marais na rozkaz króla przekształcił się w istniejący dziś teatr Komedii Francuskiej (1680)

3. Najważniejsze dzieła:

- 3.1. „Lekarz mimo woli”
- 3.2. „Pocieszne wykwintnisie”
- 3.3. „Świętoszek”,
- 3.4. „Skąpiec”
- 3.5. „Mieszczanin szlachcicem”
- 3.6. „Chory z urojenia”
- 3.6. „Don Juan”
- 3.7. „Szkoła żon”
- 3.8. „Szkoła mężów”

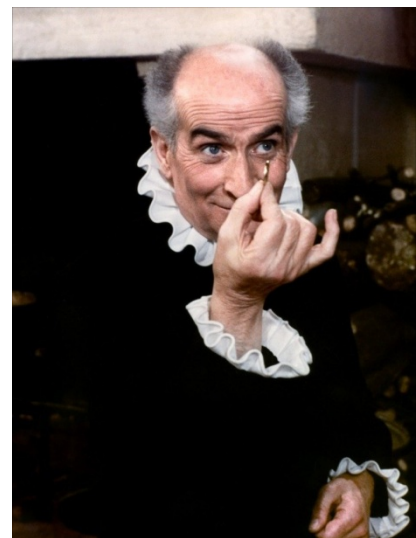
4. Teatr Moliera

4.1. źródło inspiracji – farsa i *commedia dell'arte*; gruby humor, przerysowanie postaci, częste typizacje; sporo postaci ludowych, plebejskich;

4.2. w najlepszych sztukach Molier, tworząc postacie, zmienia typy w charaktery, przykładowo:

4.2.1. parweniusz i snob (Pan Jourdain)

4.2.2. uwodziciel-cynik (Don Juan)

Louis de Funes jako Harpagon
w filmowej adaptacji „Skąpca”
(reż. Jean Girault, Louis de Funes, 1980)

4.2.3 ojcowie- tyrani (Orgon)

4.2.4. bigoci (Tartuffe)

4.2.5. wierni kochankowie nagrodzeni za stałość w uczuciach (Walery)

4.2.6. służący i pokojówki (Doryna)

4.2. umiejętność budowania akcji

4.3. “dziwne” albo konwencjonalne imiona bohaterów – dla uniknięcia skojarzeń z realnymi osobami (Maskaryl, Kleant, Harpagon)

4.6. lub imiona/nazwiska mówiące: doktor Tomasz Biegunka

5. Wokoło”Świętoszka”

5.1. oś fabularna: historia zdemaskowania oszusta religijnego (Tartuffe), który podstępem wszedł w łaski bigota (Orgon), korzysta z jego majątku i próbuje uwieść jego żonę (Elmira),

5.2. w komedii Molier poddał krytyce ludzi, którzy traktują religię jako pretekst do zdobycia władzy nad innymi i zyskania dóbr doczesnych;

5.3. poglądy moralne Moliera:

5.3.1. praktyczne i świeckie;

5.3.2. sprzeciw wobec społecznej presji i opresji;

5.3.3. człowiek ma prawo do rozwoju własnej osobowości;

5.3.4. sztuka sceniczna, a zwłaszcza komedia, ma służyć krytyce ludzkich wad (satyra na niecnoty i ułomności charakteru), oraz poprawie moralnej widza; ma wymiar ludyczny i dydaktyczny zarazem.

6. Warto obejrzeć i posłuchać

6.1. „Mieszczanin szlachcicem”, reż. Jerzy Gruza, 1969.

<https://vod.tvp.pl/video/mieszczanin-szlachcicem,mieszczanin-szlachcicem,47371293>

6.2. Ceremonia turecka z „Mieszczanina szlachcicem”, muzyka J.B. Lully

<https://www.youtube.com/watch?v=X54Btzutlj0>

6.3. Muzyka M.A. Charpentiera do „Chorego z urojenia”

<https://www.youtube.com/watch?v=4jVOr-eNok4>

6.4. „Chory z urojenia”. Inscenizacja ceremonii nadania doktoratu medycyny Arganowi

<https://www.youtube.com/watch?v=QL9RYnQ6Z5o>

6.5. „Królewski Balet Nocy”

<https://www.youtube.com/watch?v=PdeqbpfXaK8>

6.6. Andrzej Grabowski jako Argan w „Chorym z urojenia”

<https://www.youtube.com/watch?v=BmTI4HM16Yw>

6.7. „Skąpiec”, reż. Gustaw Holoubek (1977)

<https://www.youtube.com/watch?v=-lpHd2MZRJo>

6.8. „Świętoszek”, reż. Z. Kopalko (1978)

https://www.youtube.com/watch?v=B_7GyOkIUTI

Trupa Moliera (ok. 1670). Komediodpisarz pierwszy z lewej.

W wykładzie wykorzystano materiały audio:

1. J.B. Lully, *Marche pour la cérémonie des Turcs (Le Bourgeois gentilhomme)*, wyk. Symphactory Orchestra (<https://www.youtube.com/watch?v=S5FY2Qt2krc>)
2. J.B. Lully, *Menuet z Mieszczanina szlachcicem*, wyk. Advent Chamber Orchestra (https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Lully_Le_Bourgeois_Gentilhomme_-_09_Menuet_1_and_2.ogg)
3. M.A. Charpentier, *Molière malade imaginaire defences*, wyk. La Simphonie du Marais, (<https://www.youtube.com/watch?v=0YhpS01LoCU>)
4. M.A. Charpentier, *Le Malade imaginaire, Finale*, wyk. Les Arts Florissants, (<https://www.youtube.com/watch?v=QL9RYnQ6Z5o>)

Zapraszam do udziału w webinarium w czwartek 04.06., godz. 17.30.

Link do spotkania : <https://meet.jit.si/lorkowscy>

